

Handslagets speciella insatser

- Funktionshindrade och idrott

Raul Reyes

adidas

Förord

Handslaget, idrottsrörelsens stora utvecklingsatsning på barn och ungdomsverksamhet under 2004–2007, är avslutat. En grupp forskare inom samhälls- och idrottsvetenskapen utvärderar Handslagets insatser inom fem målområden. Riksidrottsförbundet har startat en intern utvärdering med ett liknande syfte. Två rapporter utvärderar Handslagets speciella insatser. Den första handlade om integration och mångfald och hade barn och ungdomar med utländsk bakgrund som målgrupp. Den andra rapporten, som presenteras nu, handlar om fleråriga projekt med inriktning mot funktionshindrade och idrott.

Behöver idrottsrörelsen ha speciella insatser för att nå och engagera barn och ungdomar med utländsk bakgrund respektive funktionshinder? Om svaret är ja, vad är det som gör dessa målgrupper speciella? Finns det något gemensamt? Och hur är det för barn och ungdomar som är både funktionshindrade och av utländskt ursprung?

Sexton projekt inriktade på barn och ungdomar med funktionshinder som fick ekonomiskt stöd från Handslagets speciella insatser har följts upp och granskats. Syftet har varit att få fram en generell bild av hur väl projekten har lyckats hitta metoder och förhållningssätt som kan vara av värde för framtida insatser inom idrottsrörelsen. Innehållsanalysen av handlingarna har varit av undersökande karaktär, det vill säga beskrivande och förklarande analys. När ett intressant problemområde upptäcktes och inte kunde analyseras, av tidsbrist eller underlaget inte räckte till, lyfter jag fram problemet i form av en tankeväckande fråga: varför brukar dessa projekt ha en längre startsträcka, vara trögare och ha svårare än andra projekt?

Innehållsanalysen av handlingarna bygger på den rådande definitionen av begreppen handikapp, funktionsnedsättning, funktionshinder och handikappidrott. Först preciseras begreppet handikapp utifrån den sociala modellen och sedan ställs det i relation till de sexton projekten. Finns det ett samband mellan de beslut som RF tagit och projektens målsättningar i relation till den rådande definitionen av begreppet handikapp?

Handikapp uppstår när en individ – på grund av exempelvis en funktionsnedsättning i kombination med brister i den fysiska, sociala eller psykologiska omgivningen – hindras i sitt dagliga liv. I enlighet med denna definition borde de sexton projekt som har fått ekonomiskt stöd från Handslagets speciella insatser ha ägnat sig åt förändringar i den nuvarande idrottsmiljön. Dessutom borde projekten ha skapat särskilda förutsättningar för att få fler barn och ungdomar med funktionshinder, som idag står utanför idrottsföreningar, att bli aktiva medlemmar. Vad säger slutrapporten om detta?

Den kvalitativa analysen och rapporten inom Handslagets speciella insatser bygger på en sociologisk relationsmodell inom vilken idrottsföreningar/förbund, samverkan och målgruppen skapar dynamiska interrelationer kring huvudbegreppen – handikapp och handikappidrott. Den kvalitativa analysen kompletteras med två rekommendationer – byggandet av ett uppföljningssystem med ett pedagogiskt syfte samt ett utbildningspaket till de ledare som arbetar med ett stort hjärta, men som ibland behöver mer kunskap och ett bollplank.

Sist, men inte minst, vill jag framföra ett stort tack till Anders Lundin för hans värdefulla åsikter och stöd samt till Gunilla Hedin för språkgranskning.

Raul Reyes
Mobil 0735 34 21 47
partnerskap@gmail.com

Innehåll

Förord.....	3
1. Funktionshindrade inom Handslagets speciella insatser.....	7
Introduktion.....	7
Den kvalitativa innehållsanalysen.....	8
2. Fleråriga projekt i föreningar och förbund.....	10
Målgruppen Döva/Hörselskadade barn och ungdomar	10
Tidig kontakt med döva och hörselskadade barn och ungdomar IK Scania Malmö.....	10
Bättre hälsa och självförtroende bland döva flickor genom anpassad fotbollsskola	11
Tilläggsprojekt. Sveriges Dövas Idrottsförbund	12
Målgruppen Psykiskt funktionshindrade	13
Livssteget Skellefteå Gym Atlet Klubb.....	13
Självklart SISU Idrottsutbildarna i Blekinge.....	14
Passagen Kågedalens Ryttarförening.....	15
Fotboll för alla i Värmland HMF Falken.....	16
"Inkluderad idrott – idrott för alla" SHIF.....	17
Målgruppen med blandade funktionshinder	19
Rullstolsbasket för alla. Sv. Basketbollförbunde.....	19
Curling – en sport där is och sten kan ge värme och Gemenskap. Svenska Curlingförbundet	20
Bollskola FF Engelsholms VS.....	20
Utesport – för funktionshindrade barn och ungdomar Granbergets IF.....	21
En plats för alla Kaisho Budoklubb.....	22
Pågående projekt	24
Dövidrottens projekt för framtida utveckling av informations- och försöksverksamhet. Sveriges Dövas Idrottsförbund	24
Idrottens hus för funktionshindrade. StHIF.....	24
Utvecklingscentrum Södermanlands Handikappidrottsförbund.....	25
3. Utvärderande resultat	27

I. Funktionshindrade inom Handslagets speciella insatser

Introduktion

Regeringen beviljade Riksidrottsförbundet en miljard kronor under en fyraårsperiod för utveckling av barn- och ungdomsverksamhet inom idrotten. Medel från **Ett handslag med idrotten**, eller enkelt uttryckt **Handslaget**, skulle mellan 2004 och 2007 användas för att

- stötta och uppmuntra specialidrottsförbund och idrottsföreningar att öppna dörrarna för fler utövare
- hålla tillbaka avgifterna
- satsa mer på flickidrotten
- delta i kampen mot droger
- intensifiera samarbetet med skolorna.¹

Riksidrottsförbundet har i fyra år arbetat utifrån en plan för att fördela bidrag till barn- och ungdomsverksamhet. Syftet med åtgärderna har varit att erbjuda barn och ungdomar, som idag inte deltar i idrottsverksamhet, lustfyllda och hälsofrämjande aktiviteter. Dessutom har man velat skapa förutsättningar för flickor att utöva idrott på det sätt de själva önskar samt uppmuntra idrottsföreningar att, i nära samarbete med skolorna, utveckla metoder för att locka alla elever till fysisk aktivitet i olika former.

Riksidrottsförbundet har varje år fördelat 18,5 % av disponibla medel till Handslagets speciella insatser. Dessa medel har gått till tre speciellt utvalda områden:

- tillgänglighet till anläggningar
- fleråriga projekt i föreningar och förbund
- ledarförsörjning.

Med den första insatsen har man velat stötta etablering av näridrottsplatser i Stockholm, Malmö och Göteborg i samverkan med föreningar och kommuner eller andra intressenter. Med den andra har man stött insatser till prioriterade områden som flyktingförläggningar, verksamhet för funktionshindrade och stöd till förbund som vill pröva nya verksamhetsformer för att nå ungdomar som rör sig för lite. Den tredje insatsen har varit ett särskilt uppdrag som SISU Idrottsutbildarna har fått för att, i samarbete med olika förbund, utveckla en gränsöverskridande grundläggande utbildning för idrottsledare.

Handslaget är idrottsrörelsens stora satsning på barn- och ungdomsidrott. Enbart under år fyra har satsningen engagerat cirka 700 000 deltagare.² En källa för ny kunskap och erfarenhet.

En grupp forskare inom samhälls- och idrottsvetenskap kommer att utvärdera Handslagets insatser utifrån 23 olika forskningsprojekt inom de fem målområdena och de effekter som erhållits under perioden. Riksidrottsförbundet har dessutom startat en intern utvärdering med liknande mål. Denna rapport tillhör den senast nämnda och begränsar sig till granskningar och studier av Handslagets speciella insatser med inriktning funktionshindrade barn och ungdomar.

Handikappidrott eller Idrott för funktionshindrade barn och ungdomar? Oavsett om man föredrar att lägga betoning på idrott eller diagnos finns det 16 projekt som har fått stöd av Handslagets speciella insatser (ca 7,4 MSEK) under en fyraårsperiod. Utifrån den målgrupp som projektet vänder sig till kan vi dela upp dessa projekt enligt följande:

- Döva och hörselskadade barn och ungdomar (4 st.)
- Psykiskt funktionshindrade (5 st.)
- Rullstolbundna (1 st.)
- Blandade funktionshinder (6 st.)

En tredjedel av dessa projekt är avslutade vid brytpunkten december 2007.

² Rapport **Handslagets fjärde år**, sidan 5. Riksidrottsförbundet/SISU Idrottsutbildarna.

¹ Regeringsbeslut 17–2004 06 03 – Disposition av medel från AB Svenska Spel. Justitiedepartementet.

Den kvalitativa innehållsanalysen

Uppdraget

Detta är den andra utvärderingsrapporten av Handslagets speciella insatser. Den här gången har målgruppen varit barn och ungdomar med olika typer av funktionshinder. Uppdraget har varit att göra en genomgång av samtliga projekt som inriktats mot funktionshindrade och idrott. Det handlar om 16 projekt, projektansökningar, läges- och slutrapporter samt i förekommande fall utvärderingsrapporter av externa utvärderare.

Med utgångspunkt ifrån genomgångna resultat skulle en utvärdering och analys av projektens måluppfyllelse göras för att få fram en generell bild av hur projekten lyckats hitta metoder och förhållningssätt som kan vara av värde för framtida speciella insatser inom idrottsrörelsen.

Innehållsanalysen av handlingarna är av undersökande karaktär, det vill säga beskrivande och förklarande analys. Resultatredovisningen presenteras i rapportformat i januari 2008.

Rapporten är indelad i tre delar. Den första delen är en faktadel; huvudsakligen baserad på en presentation av Handslagets speciella insatser, en metodbeskrivning och en precisering av de grundläggande begrepp som används i rapporten. Den andra delen beskriver de 16 projekten utifrån deras målsättningar, målgrupper och metoder. Varje genomfört och slutrapporterat projekt presenteras utifrån en projektbeskrivning med genomförande och resultat samt kommentarer. Rapportens tredje del innehåller slutsatser.

Funktionsnedsättning, funktionshinder och handikapp

Dessa tre grundläggande begrepp förekommer i de projektbeskrivningar som har fått ekonomiskt stöd från Handslaget. Begreppen funktionshinder och funktionsnedsättning används på samma sätt, vilket inte är fel i sig, eftersom de inte skiljer sig i betydelse. Båda begreppen pekar på en begränsning eller ett hinder som gör att en individ, till följd av skada eller sjukdom, inte kan utföra en aktivitet på det sätt eller inom de gränser som kan anses brukligt. Sådana skador, tillstånd eller sjukdomar kan vara av bestående eller övergående art. En person kan även ha flera olika funktionsnedsättningar samtidigt.

Begreppet handikapp finns definierat i FN:s standardregler §18 och i WHO (Världshälsoorga-

nisationen), samt är accepterat och tillämpat i den svenska handikappolitiken. Handikapp är enligt detta synsätt ett relativt begrepp som beror på förhållandet mellan personer och omgivningen. Handikapp uppstår när en person – på grund av exempelvis en funktionsnedsättning i kombination med brister i den fysiska, sociala eller psykologiska omgivningen – hindras i sitt dagliga liv. Detta synsätt flyttar fokus från individens medicinska eller biologiska hinder till brister i miljön. Handikapp är alltså miljöbetingat, inte en egenskap. Inom handikappidrotten uttrycks det som att betoningen inom idrotten ska ligga på själva prestationen, inte på funktionshinder.

Frågeställning

Att utgå ifrån begreppet handikapp, som beskriver mötet mellan individer med funktionsnedsättningar och deras omgivning, leder till funderingar vars svar vi kommer att hantera utifrån de 16 projekt som är aktuella för denna rapport.

Vad har dessa speciella insatser haft för betydelse för inblandade idrottsföreningar och målgrupper?

- att ge stöd till förändring i den nuvarande idrottsmiljön?
- att skapa förutsättningar så att fler personer med funktionshinder, som idag står utanför idrottsföreningar, blir aktiva medlemmar?³

Vad har idrottsföreningar haft som huvudsakliga mål med dessa projekt?

- Satsningar på lag- eller individuell handikappidrott? Elitidrott, breddidrott, hälsorelaterad idrott, naturupplevelser?
- Informationssatsningar om målgruppens livssituation? Rekrytering av nya medlemmar och ledare? Inkluderad idrott i en normal verksamhet?

Hur omfattande är idrottsintresset bland målgruppen barn och ungdomar med olika funktionshinder? Vad säger slutrapporterna om detta?

- Är dessa målgrupper svårfångade? Hur fungerar de i grupp? Hur tar de till sig informa-

³ Det som inom handikappidrotten menas med särskilda förutsättningar är relaterat till individens förmåga att utöva anpassad idrott. Det vill säga den idrottsmiljö som skapas för att kunna engagera individen samt anpassade regler när det gäller motion, träning och tävling. I övrigt gäller här samma principer som idrottsrörelsen står för, nämligen att skapa upplevelser av särskilda slag som är öppna för alla: gemenskap, känsla av tillhörighet och identitet m.m.

tion? Hur klarar de fysiska aktiviteter? Finns det strukturella eller informella hinder att nå dem?

2. Fleråriga projekt i föreningar och förbund

Målgruppen Döva/Hörselskadade barn och ungdomar

Projekt	Ansvarig	Beviljat medel (TKR)	Status
Tidig kontakt med döva och hörselskadade barn och ungdomar	IK Scania Malmö	200	Avslutat
Bättre hälsa och självförtroende bland döva flickor genom anpassad fotbollsskola	Sveriges Dövas Idrottsförbund	300	Avslutat
Tilläggsprojektet till Bättre hälsa och självförtroende bland döva flickor genom anpassad fotbollsskola	Sveriges Dövas Idrottsförbund	150	Avslutat

Tabell 1 Målgruppen Döva/Hörselskadade barn och ungdomar

Projekt:
Tidig kontakt med döva och hörselskadade barn och ungdomar

Målgrupp:
Döva/Hörselskadade

Idrott:
Fysisk aktivitet, Lek och rörelse

Projektledare
Per Thomas Örlegård

Projektbeskrivning

Idrottsklubben Scania⁴ har verkat för döva och hörselskadade medlemmar sedan 1925. IK Scania är Malmö stads äldsta handikappidrottsförening och troligen också Skånes äldsta. Klubben är dominerande inom senioridrott och erbjuder fotboll, handboll, simning och bowling. IK Scania ville, med Handslagets stöd, öppna dörrarna för fler döva och hörselskadade barn och ungdomar samt även satsa på bättre kontakt med deras föräldrar och anhöriga.

För att kunna genomföra dessa förändringar, menade de projektansvariga, borde projektet första reda på hur omfattande målgruppens idrottsintresse var och vad de hade för önskemål. Därefter skulle en anpassning av klubbens verksamhetsinriktning och nuvarande organisation påbörjas.

Projektet började med en kartläggning och några konkreta idrottsaktiviteter för barn och ungdomar; prova-på i samarbete med andra klubbar samt läger för olika åldersgrupper. För föräldrar och anhöriga fanns planerade temakvällar och ledarutbildningar och för samverkan fanns planer på djupare diskussioner och information om döv-idrott i sin helhet.

IK Scanias vilja att utöka antalet medlemmar via rekrytering av barn och ungdomar ställde krav på klubben. Framförallt behövde de se över sitt arbetssätt så att medlemmar, ledare och föräldrar kunde lära sig att samarbeta över åldersgränser, skapa vi-känsla m.m.

Under projekttiden skulle klubben vaska fram dessa nya förutsättningar, nämligen arbetssätt, samarbetsformer och vägar. Klubben förväntade sig att efter projekttiden ha en etablerad verksamhet med döva och hörselskadade barn och ungdomar, i vilken föräldrar skulle delta som nyutbildade ledare; att kontakterna med föräldrargrupper, skolan och kommunala förvaltningar skulle vara stabila och att en ny miljö skulle skapas där nya idéer fångades upp.

Genomförande och resultat

Projektet genomfördes enligt fastställd projektplan. Bland många planerade aktiviteter kan nämnas:

- onsdagsgympa & lekar för förskolebarn mellan 4 och 6 år (Motettens förskola) och för barn mellan 7 och 12 år (Östervångsskolans fritidshem)

⁴ Scania är latin och betyder Skåne.

- sportlovsaktiviteter
- kommunikation och rörlighet med hjälp av lekar, teater, filmer och teckningar på Dövas Hus
- ridläger i Höör i samarbete med Öresundstolkarna
- infokvällar för föräldrar
- deltagande i två evenemang, Barn och Ungdomsmästerskap i Danmark samt Dövidrotts spelen i Malmö.

Vissa svårigheter uppkom under projekttiden, dels gällande projektdeltagarna och dels gällande ledarskap. I vissa fall blev antalet anmälda inte tillräckligt för att kunna starta t.ex. fotbollsskola tillsammans med Dalby GIF. I andra fall sjönk projektdeltagandet periodvis eller så tröttnade deltagare. ”Barnen orkade inte hålla upp koncentrationen och gymnasal ligger lång väg från skolan”. Vid tre olika tillfällen har grupperna fått en ny ledare, vilket inte är så bra. Aktiviteter för träning av barnens kommunikations- och rörlighetsförmåga genomfördes med framgång en gång i månaden under projektets sista år.

En ledarutbildning med betoning på pedagogiskt ledarskap i samarbete med SISU Skåne ordnades under projektets andra år. Huvudsyftet med utbildningen var att förbättra ledarnas kompetens. Nya och fördjupande utbildningsdagar planeras efter projektets slut.

Kommentar

IK Scania har under två år försökt omsätta sina tankar till praktik – föryngra och utöka sitt medlemsantal – med svårigheter och nya frågor att tänka på som resultat. En lärörisk period, ”annars skulle [vi] ha jobbat i gamla invända banor”. ”Nu tvingades vi se över hela klubbens organisation i fråga om olika ledarutbildningar” (Projektredovisningen).

Projektredovisningen tigger om kontakter med barnens föräldrar och anhöriga beträffande deras deltagande och engagemang. Ambitionen var att få fram nya ledare bland barnens föräldrar, det fanns även tankar på föräldrar till döva/hörselskadade invandrabarn. Inga rapporterade resultat. Förskolorna med avdelningar för barn med speciella behov efterlyser mer samarbete med IK Scania samtidigt som projektet redovisar ett svagt barnunderlag med motiveringen att gruppen döva och hörselskadade barn och ungdomar inte är så stor.

Projekt:

Bättre hälsa och självförtroende bland döva flickor genom anpassad fotbollsskola

Målgrupp:

Döva flickor

Idrott:

Fotboll

Projektbeskrivning

Syftet med projektet var att skapa förutsättningar för att döva flickor skulle kunna ägna sig åt anpassad fotbollsverksamhet i anslutning till skoldagens slut. Målet var att

- starta fotbollsskolor på fem orter i landet riktade till döva flickor i åldern 10-16 år
- utbilda spelarna i damlandslaget till ungdomstränare enligt fotbollsförbundets modell
- i Örebro genomföra ett nationellt mästerskap i form av ”Tjejecup” för flicklagen från respektive ort
- skapa bestående flicksektioner i fotboll i befintliga dövidrottsföreningar på fem orter.

Ambitionen var att spelarna i damlandslaget även skulle utbildas till att bli ”ambassadörer” för damfotbollen genom att vara hälsoupplysare och sprida kunskap om kost och motion i relation till fysisk aktivitet.

Ambitionen var också att skapa förebilder i strävan att öka motivationen bland flickorna, till exempel genom att sända ett damlandslag i fotboll för döva till OS i Melbourne 2005. En framgång i världens största tävling för döva skulle inte bara öka intresset för fotboll bland döva flickor, utan också visa att tjejer med funktionshinder kan nå internationell framgång med allt vad det kan föra med sig i form av förebilder, nya kontakter och stärkt självkänsla.

Genomförande och resultat

Projektet har genomförts enligt fastställd projektplan. Fotbollsskolor genomfördes i landets dövskolor efter skoldagens slut. Fritidsledare och landslagsledare har efter utbildningen tagit hand om fotbollsverksamheten, antingen som ansvariga för fotbollsskolor på sin hemort eller som resurspersoner. Utbildningsmaterial kom från

Fotbollförbundet. Affischer och informationsfoldrar har tagits fram och samtliga deltagare har fått fotbollströjor och boll för egen träning.

Landslagspelarna har även agerat som ambassadörer på sina hemorter där de varit kontaktpersoner för skolor och föreningar. Deras uppgift har varit att uppmuntra unga tjejer att satsa på idrott, men också att upplysa dem om vikten av att sköta sin hälsa.

Den planerade nationella tjejecupen i Örebro med flickor från alla fotbollsskolor ägde rum i oktober 2005. Cupen spelades i serieform där Stockholm till slut korades som cupmästare efter en jämn finalmatch mot Härnösand.

Projektet har bidragit till att nya fotbollsföreningar har bildas i Örebro, en för döva tjejer, en för döva damer och herrar (Örebro Dövas Bollklubb) samt ett korplag med namnet **Signgirls**.

Kommentar

”Projektet har haft hög måluppfyllelse och har betytt mycket för dövas fotbollsverksamhet i allmänhet och för döva flickor i synnerhet” (Slutrapporten). Satsningen har bidragit till att flera döva tjejer har börjat spela fotboll och att andra tjejer har fått möjlighet att provspela och provträna i damlandslaget. Damfotbollen för döva i Sverige har fått ett uppsving och har etablerat sig som en självständig idrott.

Det finns andra bestående effekter av projektet.

”Våra projekterfarenheter med att genomföra fotbollsskolor och målgruppsanpassade cuper, producera instruktionsmaterial och att använda förebilder i form av landslagspelare som instruktörer, har visat sig vara ett framgångsrikt sätt att öka intresset och idrottsdeltagandet bland berörda ungdomar” rapporterar projektledaren.

Projekt:

Tilläggsansökan om stöd för projektet ”Bättre hälsa och självförtroende bland döva flickor genom anpassad fotbollsskola”

Målgrupp:

Döva Flickor

Idrott

Fotboll. En Instruktionsfilm om fotboll och hälsa

Projektbeskrivning

Behovet av och efterfrågan på en instruktionsfilm om fotboll och hälsa på teckenspråk hade vuxit fram under tiden som projektet genomförde fotbollsskolan för döva flickor. Materialet skulle vara unikt, något som aldrig tidigare gjorts. Om man kunde producera en instruktionsfilm på teckenspråk om fotboll och hälsa så skulle man kunna göra det inom andra angelägna områden också, ansåg de projektsansvariga. Filmen skulle innehålla tal, så att den även skulle kunna användas av ungdomar med andra funktionshinder som ville lära sig mer om hälsa och fotbollsteknik.

Genomförande och resultat

Projektet har följt projektplanen och kostnadernas utfall enligt budget. Tack vare många ideella insatser från personer som, på ett eller annat sätt, engagerats i produktionen har filmen med namnet SDI:s Fotbollsskola med hälsotips blivit bättre än väntat.

Innehållet i den 25 minuter långa DVD-filmen visade sig fylla ett stort behov både hos döva och hörande som ville lära sig mer om fotbollens grundteknik. Manusarbetet föregicks av många intervjuer med fotbollsledare och aktiva ifrån flertalet föreningar i landet, samt även från andra länder. Detta resulterade i att filmens innehåll blev mer fokuserat på fotbollsteknikens grundmetodik än som var tänkt från början, och än det som finns på marknaden idag.

Kommentar

Användningsområdet är brett och effekten bestående. Filmen kan användas av dövskolor, döva fotbollsföreningar och enskilt av döva barn och ungdomar som vill lära sig mer om fotbollens grunder och hur man kan påverka sin hälsa. Filmen kan även användas av hörande skolor, föreningar, tränare, föräldrar och spelare.

Grundtekniska övningar i fotboll förklarar på teckenspråk uppåt större delen av filmen på bekostnad av avsnitten Råd om hälsa samt Hur man förebygger idrottsskador.

Målgruppen Psykiskt funktionshindrade

Projekt	Ansvarig	Beviljat medel (TKR)	Status
Livssteget	Skellefteå Gymnastikklubb	500	Avslutat
Självklart	SISU Idrottsutbildarna i Blekinge	600	Avslutat
Passagen	Kågedalens Ryttarförening	400	Avslutat
Fotboll för alla i Värmland	HMF Falken	555	Avslutat
Inkluderad idrott - idrott för alla	Svenska Handikapp-idrottsförbundet	1200	Avslutat

Tabell 2 Målgruppen Psykiskt funktionshindrade barn och ungdomar

Projekt:

Livssteget.

Målgrupp:

Barn och ungdomar med psykiska funktionshinder

Idrott:

Fysiska aktiviteter

Projektledare

Anders Pettersson

Projektbeskrivning

Livssteget var ett pilotprojekt med syfte att undersöka om det var möjligt att förbättra hälsa och förebygga ohälsa bland psykiskt funktionshindrade. "Att friskvård främjar ökat välbefinnande" var projektets hypotes genom till exempel påverkan och förändring av livsstilen hos dessa ungdomar. Två faktorer undersöktes under projektiden, dels fysisk aktivitet och dels kostens betydelse (allt från inköp till val av recept och tillagning).

Målgruppen var primärt ett 20-tal ungdomar inskrivna i Skellefteå kommuns tio gruppboenden och sekundärt personalen som stödde ungdomarna.

Ungdomarna indelades i två grupper, en kontrollgrupp med deltagare från fem gruppboenden samt en grupp med deltagare från resterande fem gruppboenden som fick de hälsoinriktade insatserna. Varje grupp tilldelades olika aktiviteter från programmet som bestod av rådgivning om kost, hälsokunskap och regelbunden träning i föreningens lokal. Tester skulle tillämpas i början, mitten och slutet av projektet för att ge jämförbara värden vad gällde målgruppens fysiska och psykiska status.

I samverkan ingick ett flertal partners med var sitt ansvarsområde. Skellefteå Gymnastikklubb genomförde de fysiska aktiviteterna, Västerbotens läns landsting ansvarade för den medicinska delen, SISU Idrottsutbildarna stod för studiecirklarna medan Solviks Folkhögskola ansvarade för kvalitetssäkring. Idrottsföreningen utgjorde "navet" i detta projekt.

Genomförande och resultat

En av grupperna jobbade på förmiddagen med kost och matlagning och den andra på eftermiddagen med fysisk aktivitet. Regelmässiga promenader genomfördes i bägge grupperna. När vädret inte tillät det – som på vintern – jobbade eftermiddagsgruppen med att prova på olika inomhusidrotter som innebandy, boule, bowling m.m. Totalt genomfördes drygt 80 träffar/grupp à tre timmar per träff.

"Vi kan konstatera att målgruppen tagit till sig kunskapen i varierande utsträckning, Vissa personer har genomfört stora förändringar i såväl inköpsbeteende som kostintag. Andra har blivit mer aktiva i att delta i fysiska aktiviteter. Ytterligare några deltagare har gjort mindre förändringar medan vissa ej uppvisat något medvetet förändrat beteende" (Projektledaren).

Deltagarna i såväl interventionsgruppen som kontrollgruppen är positiva till en fortsättning.

Kommentar

Projektet Livssteget bedrevs i studiecirkelform och fick tillfälle att testa metoder för att påverka livsstilen hos psykiskt funktionshindrade. Utifrån ett program där kostråd, hälsokunskap och idrottsaktiviteter ingick ville projektet att ungdom-

marna skulle ta till sig ett hälsorelaterat beteende. Även personalen som stödde ungdomarna fick vara med under hela projektet.

Projektet har ett värde ur två olika perspektiv: föreningen fick tillfälle att testa arbetsformer som kan betyda att en målgrupp som normalt inte bedriver idrottsaktiviteter närmar sig idrottsföreningen samt att projektet satte grunden till en mötesplats för psykiatrin och idrotten.

Projekt:
Självklart

Målgrupp:
Barn och ungdomar med neuropsykiatriska funktionshinder

Idrott:
Prova på

Projektledare:
Per Henrik Linderson

Projektbeskrivning

SISU Idrottsutbildarna i Blekinge har sedan 1997 haft en riktad verksamhet mot barn och ungdomar med osynliga funktionshinder. Genom projektet **Självklart** ville man utveckla dessa kunskaper och erfarenheter. Dels genom att bjuda in flera föreningar, målgrupper och organisationer dels genom att genomföra en projektplan med långsiktiga och kortsiktiga aktiviteter. Med olika prova-på-aktiviteter, nya utbildningssatsningar och kompetensutveckling strävade projektet efter

- bättre och kunnigare ledare och idrottsföreningar
- integrering av barn och ungdomar med funktionshinder i idrottsföreningar
- fler projekt med hälsofrämjande satsningar
- certifiering av föreningars och ledares kompetens med hjälp av en speciellt framtagen utbildning
- bildande av ett länsövergripande nätverk och ett eget utvecklingscentra.

Målgrupperna var (grupp1) barn och ungdomar med neuropsykiatriska funktionshinder (DAMP, ADHD, Aspergers syndrom), och/eller med behov av kompensatorisk träning (grupp 2) föreningsledare på olika nivåer (grupp 3) samt personal från skolor och omsorg samt föräldrar (grupp 4).

Samverkan skulle bidra med sina speciella kunskaper som förhoppningsvis skulle leda till kunskapsutveckling (en modell, metodik) och erfarenhetsförmedling inom samverkan, men också på riksnivå. Deltagande idrottsföreningar skulle ansvara för praktisk tillämpning, specialförbund/Svenska Gymnastikförbundet – som är att beteckna som normgivare inom rörelseproblematiken – skulle utveckla en metodik, IFHS Bosön skulle utveckla pedagogiken i lärandeprocesser, Olofströms kommun – omsorg och skola – skulle ansvara för rekrytering av projektdeltagare och slutligen Arena Rosenholm i Karlskrona som skulle ansvara för anläggningen (Hälso- och Idrottscentra) och därmed utgöra navet i projektet. Det fanns även planer på att samarbeta med föreningen Attention i Blekinge.

Genomförande och resultat

Projektet **Självklart** har prövat olika vägar för att öka motivation och förståelse i föreningslivet, skolor, hälsovård m.m. för att bedriva verksamhet för barn och ungdomar med neuropsykiatriska funktionshinder. Ett flertal allmänna och särskilt inriktade utbildningar för föreningsledare, föreningsdomare, idrottsledare, ledsagare, skolpersonal och personal inom landstinget har genomförts med god uppslutning.

Med dessa speciellt inriktade utbildningar ville projektet öka kunskaperna om barn och ungdomar med autism, koncentrationssvårigheter och osynliga funktionshinder. I andra fall har utbildningarna handlat om träning för barn och ungdomar med osynliga funktionshinder samt att förbättra tankeförmåga hos barn med motoriska brister med hjälp av rörelseträning m.m.

Föreläsningar med David Lega, Sveriges mest kända handikappidrottare, genomfördes i Karlskrona och Karlshamn med ca 250 föreningsledare.

Två utbildningar, respektive utbildningsmaterialen **Självklart – alla kan vara med** och **Utmaningsboken**, togs fram i samarbete med Svenska Gymnastikförbundet, IFHS Bosön, Attention Riks och Blekinge Handikappidrottsförbundet. Samtliga är medlemmar i ett länsövergripande nätverk som är under uppbyggnad.

Nätverket har spelat en värdefull roll. I Olofström, till exempel, har planerade träffar mellan specialpedagoger och föreningsledare fungerat som en plats för erfarenhetsutbyte och för att vidareutveckla kompetens hos ledarna. En idé som växte fram och genomfördes var en prova-på-dag

för mellanstadiet på två skolor, vilket lockades 170 deltagande elever.

Fritidskonsulenter från Olofström och Sölvesborg med ansvar för funktionshinder har börjat samverka. Modellen kommer att spridas till andra kommuner och grupper med olika kompetens som resursskolornas rektorer i Karlskrona och Karlshamn, lärare och skolpersonal, föreningsledare m.m. All denna kunskaps- och erfarenhetsbas kommer att ingå i ett kompetenscentra för föreningslivet som är under utveckling på Arena Rosenholm.

Projektet **Självklart** hade kvantitativa mål som att involvera upp till 20 föreningar i verksamheten och ha upp till 40 deltagare ur målgruppen. Dessa kvantitativa mål har överträffats i bägge fallen.

Kommentar

Ett intressant projekt med realistiska mål och bra utfall. Projektet har satsat brett på kompetensutveckling genom det utbildningskoncept som har utvecklats tillsammans med Samverkan. Utbildningstillfällena har fungerat som ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. En av de saker som projektet behöver uppmärksamma är att hitta former för bättre rekrytering av deltagare. En annan är vägar för att nå flera ungdomar med funktionshinder och deras föräldrar. Den springande frågan är; blir det via den kommunala omsorgen, landstingets habilitering eller via resursskolorna? Dessa barn är svårångade och finns i sammanhållna klasser. Det behövs flera träffar och gemensamma aktiviteter innan det bildas ett bestående nätverk kring barn och ungdomars hälsa, men projektledaren har hunnit komma långt med de kontakter som har skapats inom samverkan.

Projekt:

Passagen

Målgrupp:

Begåvningshandikappade barn och ungdomar

Idrott:

Ridsport

Projektledare:

Helene Canborn

Projektbeskrivning

Kågedalens Ryttnärförening (KDRF) har funnits sedan 1993 då ett antal mindre ridklubbar i Ersmark, norr om Skellefteå, gick samman. Föreningen har, förutom sedvanlig ridsport, profilerat sig mot funktionshindrade ungdomar och vuxna.

Passagen⁵ bygger på erfarenheter från tidigare projekt där häst- och ridverksamhet varit en del i en behandling av personer med begåvningshandikapp. Forskning visar ”att människor med psykisk ohälsa har allt att vinna på att umgås på ett naturligt sätt med levande djur”. Denna hypotes (att hästen skulle kunna vara ett hälsofrämjande verktyg i kampen för ett friskare psykiskt liv) ville projektet **Passagen** testa.

Målgruppen bestod av flickor och pojkar inskrivna vid Psykiatriska kliniken samt Barn- och Ungdomspsykiatriska kliniken (BUP) i Skellefteå. Det var kliniken som, efter en bedömning, skulle välja ut deltagare medan KDRF skulle erbjuda en sorts prova-på-period för att hitta de aktiviteter som respektive deltagare skulle klara av. Därefter skulle deltagarna successivt skolas in i den reguljära ridverksamheten, vilket bland annat innebar att ansvaret skulle flyttas från personalen på den psykiatriska kliniken till individen och ansvarig ridinstruktör. Externa forskare skulle ansvara för uppföljning och utvärdering. Ungefär 20 deltagare/år skulle vara med i verksamheten.

Ett skriftligt avtal mellan KDRF, Psykiatriska kliniken och BUP reglerade rättigheter och skyldigheter inom ramen för projektet. Detta skulle utföras på ett välstrukturerat sätt där aktiviteterna skulle vara inplanerade och dokumenterade i detalj.

Genomförande och resultat

18 ungdomar inskrivna vid Psykiatriska kliniken deltog i projektet. De har, utöver sina schema-lagda aktiviteter, deltagit i andra kringaktiviteter kopplade till hästen (turridning med islandshästar, besök på en hästmässa m.m.).

Passagen kommer att fortsätta som reguljär verksamhet genom att Västerbottens landsting köper ett begränsat antal platser av KDRF. Landstinget kommer att utbilda två anställda inom området ridterapi. Denna utbildning ges av Mitthögskolan i Östersund.

⁵ Ordet Passage kan definieras på två olika sätt; som ett område, en plats, som måste passeras för att komma till en viss plats. En hästs gång i samlad, kadenserad trav med höga, taktmässiga rörelser under tydligt vilande i steget [Lena Stenvall].

Kommentar

Passage har funnits som verksamhet i åtta år. Handslagets medel gjorde det möjligt att utöka antalet deltagare med psykiskt funktionshinder till 18. Tre viktiga mål testades inom projektets ram: (1) En fungerande verksamhetsmodell för KDRF, (2) Arbetsmetodiken samt (3) Arbetshypotesen ”Hästar och ridning främjar det psykiska välmåendet”.

Det är svårt att utifrån de rapporter som projektledaren lämnat in göra sig en uppfattning om hur projektet lyckades utveckla de metoder och arbetssätt som de själva önskade. Som projektledaren själv uttrycker det ”detta är inget volymprojekt”, vilket kan tolkas som att deltagarnas egen motivation och lust markerar projektets takt och att deltagarna fordrar ”hög personaltäthet”. Passagen kan definieras som en mötesplats mellan idrott och psykiatri.

Det fanns planer på att göra en extern utvärdering med hjälp av en forskare. Denna rapport saknas, vilket är beklagligt. Den skulle bland annat kunnat beskriva hur projektets arbetshypotes, häst som en del i behandlingen av personer med psykiska funktionshinder, föll ut.

Projekt:
Fotboll för alla i Värmland

Målgrupp:
Begåvningshandikappade & utvecklingsstörda barn och ungdomar

Idrott:
Fotboll

Projektledare:
Matti Ventelä

Projektbeskrivning

Det övergripande målet med projektet var att särskolebarn samt barn och ungdomar med funktionshinder, framför allt begåvningshandikapp och utvecklingsstörning, skulle få möjlighet att få träna och spela fotboll (alternativt ägna sig åt annan idrott) på sin utvecklingsnivå.

För att detta skulle vara möjligt behövdes mer kunskap, utbildning och en förändrad attityd inom olika specialförbund, distriktsförbund och föreningar. Det behövdes även motivationsarbete

för blivande projektdeltagare samt stöd till samarbetsvilliga föreningar.

Målgruppen skulle erbjudas fotbollsspel på anpassad träningsnivå och/eller organiserat seriespel, anpassat så långt det var möjligt beträffande utvecklingsnivå, kön och ålder. Det fanns planer på att starta en eller flera Värmlandserier för handikappfotboll och tillsammans med övriga förbund starta distriktslag för damer/herrar. På sikt ville projektet organisera fotbollsskolor för handikappade barn i yngre åldrar och även satsa på ett damlag inom handikappidrotten i Värmland. Det kvalitativa målet var att få minst en förening i respektive kommun att starta fotbollsverksamhet för målgruppen.

Målet var slutligen att, efter projektets slut, överföra verksamheten till Värmlands fotbollsförbunds (VFF) reguljära aktiviteter med stöd och samverkan av Värmlands Handikappförbund (VHIF) och kommunerna i länet. VFF skulle, från att inte ha någon fotbollsverksamhet för målgruppen, genom detta projekt bli ett av Sveriges främsta län att erbjuda **Fotboll för alla**.

Genomförande och resultat

Fotboll för alla i Värmland fick stöd från Handslagets speciella insatser för att i två år bekosta en halvtidsanställd projektledare.

En konflikt om projektets huvudmannaskap uppstod mellan HMF Falken och VHIF under första året. Konflikten påverkade arbetsgruppens effektivitet och hela upplägget. VHIF tog över projektet inför andra året och tillsammans med VFF och Värmlands Idrottsförbund som samarbetspartners drog de upp riktlinjer för hur år två i fotbollsprojektet skulle genomföras.

Några exempel på lyckade insatser: ett fotbolls-läger i Sunne, med tränare från Mallbackens damlag, visade sig vara ett intressant koncept. Inomhus-SM i Uddevalla där turnering och gemenskap fick stor plats; Värmlandsserien med många spelade matcher, glädje och spänning samt bra medialt genomslag. Handikappfotbollen uppmärksammades även vid invigningen av Villastadens IF:s nya anläggning Sannaheden. För uppvisningsmatchen ansvarade Grunden Bois och MIK Varnan.

Två slutsatser från projektansvariga: den första, att ”blandningen mellan färska fotbollsspelare och tidigare aktiva visade sig vara ett lyckat

koncept”. Den andra, att ”invigningsmatchen mot MIK Varnan blev en lyckad tillställning och kan ligga till grund för ett fint samarbete även i framtiden mellan MIK Varnan och Villastadens IF”.

Kommentar

Ett projekt som initialt hade interna problem och konflikter, men som lyckades vända utvecklingen i positiv riktning.

En uppföljning skulle ha upptäckt problemen och kunnat erbjuda hjälp med konflikthantering eller avgränsat projektstödet. Konflikthantering, liksom extern rådgivning till de projektsansvariga som behöver stöd, finns inte upplagt som koncept inom Handslaget.

Projekt:

Inkluderad idrott – idrott för alla

Målgrupp:

Utvecklingsstörda barn och ungdomar

Idrott:

Fotboll/Friidrott

Projektledare:

Carl Adam Lindberg

Projektbeskrivning

Projektet syftade huvudsakligen till att sprida kunskap och erfarenhet om inkluderad idrott inom idrottsrörelsen. Det handlade om att öka tillgängligheten till idrott för personer med funktionshinder genom att få idrottsföreningar inom olika idrotter att vara öppna för alla. Målet var att hitta goda exempel inom två idrotter, en individuell idrott och en lagidrott bland landets specialidrottsförbund. Målet var också att etablera ett utbildningscentrum med regionala och lokala utbildare.

Projektet fick Handslagets stöd att genomföra det första av de två målen, nämligen att etablera två goda exempel på inkluderad idrott för att därefter kunna sprida erfarenheterna till ytterligare specialidrottsförbund. Den delen var tänkt att förverkligas i samarbete med två specialidrottsförbund som var beredda att dels inkludera utbildningsinslag i sina tränar-/ledarutbildningar på alla nivåer, dels att få fram goda exempel och förebilder inom respektive utvalt förbund.

Genomförande och resultat

En individuell idrott (friidrott) och en lagidrott (fotboll) valdes ut efter samtal med respektive specialidrottsförbund – SFIF och SFF.⁶

Träffarna mellan projektansvariga och SFIF ledde till en planering av gemensamma aktiviteter. SFF behövde däremot fler träffar och var mer försiktig att direkt engagera sig i projektplanerna. ”Anledningen var att man var oroliga att ’trampa SHIF⁷ på tårna’ om man aktivt började arbeta med fotbollspelare som har ett funktionshinder”.

Medlemmar ur SHIF:s idrottskommitté och dess generalsekreterare bereddes plats i projektgruppen. Det var ett sätt att bl. a. ta bort frågan om huvudmannaskap och dubbelarbete samt ett sätt att förstärka projektgruppen.

Denna grupp skissade upp en friidrottsstrategi med två inriktningar. Dels en satsning på elitverksamhet som skulle ”bidra till att synliggöra friidrott för personer med funktionshinder på ett bra sätt inom den svenska friidrottsrörelsen”. Dels en satsning som skulle leda till ökat intresse bland unga att bli tränare, alternativt att friidrott för funktionshinder/paralympisk friidrott synliggjordes mer på olika grundtränarutbildningar.

Ett träningsläger på Teneriffa med några få landslagssprinters från SHIF respektive SFIF ordnades som ett försök att testa projektidéerna. En senare lägerhelg på Bosön bekräftade att detta kunde vara rätt väg att gå. SUH tog på sig uppdraget att utveckla och producera en kort DVD- utbildning (10 minuter) om friidrottare med funktionshinder.

SFF hade en grupp fotbollspelare med utvecklingsstörningar, men inget läromedel eller utbildningsmaterial. Det fanns konkreta planer på att ta fram dessa anpassade medel, idén var att testa dem inom ramen för en pilotutbildning under projektets andra år.

En intressant slutsats från projektledningen; det visade sig vara enklare att samordna uppföljningar i en individuell idrott än i en lagidrott. En annan var att det var ”realistiskt att i praktiken kunna engagera en lämplig föreläsare om friidrott för personer med funktionshinder samtidigt som det inte är realistiskt att ha med annat än ett kortare inslag i kursen för att medvetande-

⁶ SFIF – Svenska Friidrottsförbund. SFF – Svenska Fotbollförbundet.

⁷ SHIF – Svenska Handikappidrottsförbund

göra deltagarna om paralympisk friidrott/friidrott för personer med funktionshinder”.

Kommentar

Detta är en fortsättning på de tidigare satsningarna **Projekt EMIL** och **Funktionsmöjligheter i Fokus**. Syftet har varit detsamma; att sprida och garantera basala kunskaper om olika funktionshinder och tillhörande funktionsmöjligheter inom inkluderad utbildning, träning och anpassad fysisk aktivitet.

Idrott för funktionshindrade finns redan inom idrottsrörelsen bland annat via SHIF:s ordinarie verksamhet. SHIF har en idrottskommitté med nationellt ansvar för friidrott och en för fotboll. Med hjälp av detta projekt ville man ”bidra till att idrottare med funktionshinder får goda möjligheter till att bedriva och utveckla sig inom de idrotter de önskar och att göra det företrädesvis tillsammans med andra som delar samma intresse”. Således är detta projekt ett komplement till de aktiviteter som normalt bedrivs av SHIF och SUH.

Målgruppen med blandade funktionshinder

Projekt	Ansvarig	Beviljat medel (TKR)	Status
Rullstolsbasket för alla	Svenska Basketbollförbundet	380	Avslutat
Curling – en sport där is och sten kan ge värme och gemenskap	Svenska Curlingförbundet	255	Avslutat
Bollskola FF	Engelholms VS	125	Avslutat
En plats för alla	Kaisho Budoklubb	430	Avslutat
Utesport – för funktionshindrade barn och ungdomar	Granbergets IF	340	Avslutat

Tabell 3 Målgrupper med blandade funktionshinder

Projekt:

Rullstolsbasket för alla

Målgrupp:

Rörelsehindrade barn och ungdomar

Idrott:

Basket

Projektledare:

Inés Lópes

Projektbeskrivning

För 20 år sedan fanns det 15 lag i seriespel i rullstolsbasket, nu finns det fem stycken i hela Sverige. Att antalet spelare minskar beror bland annat på avsaknandet av en fungerande rekryteringsverksamhet inom rullstolsbasketen. En annan anledning är att det inte finns tränarutbildning och en tredje bristen på utbildade domare.

Projektet **Rullstolsbasket för alla** ville ändra på den negativa trenden genom att bredda rullstolsbasketen. Det övergripande målet var att få tillstånd en fungerande ungdomsverksamhet, att rekrytera nya spelare till befintliga lag samt att skapa underlag till två nybildade lag för seriespel. Ett annat mål var att skapa en ledarutbildning inom rullstolsbasket.

Med uppsökande verksamhet, framförallt skolbesök, ville projektet träffa och informera målgruppen barn och ungdomar; tjejer och killar mellan 7 och 20 år med olika invandrarbakgrund och funktionshinder. En annan metod för att nå ut var prova-på-aktiviteter, träningsläger och turneringar.

Genomförande och resultat

Projektet fick ekonomiskt stöd för en halvtidsanställd projektledare, skolbesök samt till tränarutbildning.

Ungdomsverksamheten har med varierande resultat tagit fart i Halmstad, Härnösand, Jönköping, Norrköping, Uddevalla och Uppsala. Verksamheten i Halmstad och Uppsala har fungerat bäst. Sammanlagt finns numera en grupp på ca 50 barn och ungdomar med olika grad av funktionshinder som tränar rullstolsbasket minst en gång i veckan. I några fall har fungerande verksamheter slutat med nedläggning, ofta orsakade av resursbrist eller brist på samarbete mellan framförallt en befintlig basketklubb och den lokala habiliteringen och kommunen.

Under det andra verksamhetsåret startade ett samarbete mellan Sverige och Danmark, vilket resulterade i ett träningsläger i Eskilstuna med 14 deltagande juniorspelare från hela Sverige. Därefter valdes fem spelare ut och skickades till U-22 (Europamästerskap) i Turkiet tillsammans med några danska spelare. Detta anser projektledaren vara en höjdpunkt i rullstolsbasketens historia.

Det blev ingen tränarutbildning utan en ledarutbildning som arrangerades i samband med **Swish Open** i Göteborg i maj 2006. Projektledaren var själv ansvarig för utbildningen. Deltagarna kom från Göteborg, Halmstad och Jönköping. Ledarutbildningen var den första som genomförts på denna nivå. **Swish Open** är en ny turnering för rullstolsbasket som har bidragit till tillväxten av rullstolsbasketspelare i Sverige och skapat en mötesplats för dem och deras familjer.

Kommentar

Projektledaren redovisar tydliga framgångar och svårigheter i sin vilja att bredda rullstolsbasketen i Sverige och att få till stånd en fungerande ungdomsverksamhet i flera städer. Framgångarna har till stor del berott på en engagerad eldsjäl, trots att hon i sin strävan efter att uppnå projektets mål ibland tappade fokus och hamnade på villospår. Svårigheterna uppkom i första hand i mötet mellan de två skilda kulturerna för målgruppen; den kommunala habiliteringen (sekretesslagen) och den informella idrottsrörelsen. Det finns anledning att fråga sig hur Svenska Basketbollförbundet har engagerat sig och stött detta projekt och projektledaren. Projektledaren Ines Lopes är numera förbundskapten för rullstolslandslaget.

Projekt:

Curling – en sport där is och sten kan ge värme och gemenskap

Målgrupp:

Funktionshindrade barn och ungdomar

Idrott:

Curling

Projektledare:

Carl Erik Jansson

Projektbeskrivning

Curling på is för funktionshindrade är en ganska ny aktivitet bland landets klubbar och tämligen okänd bland funktionshindrade. Rullstolscurling är numera även en gren i både VM och OS (Paralympics).

Målet för projektet **Curling – en sport där is och sten kan ge värme och gemenskap** var att curling skulle börja utövas av funktionshindrade inte bara i Södertälje och Örebro, utan överallt i landet i de hallar som redan är anpassade eller går att anpassa med rimliga medel.

Först ville projektet göra en inventering av landets curlinghallar för att se vilka som var funktionella för curling för funktionshindrade och möjliga att starta upp verksamhet i. Sedan ville projektet göra anpassningar av de hallar som ville bedriva curling för funktionshindrade barn och ungdomar. I båda fallen fanns det planerade

utbildningar, tävlingar, utvärderingsträffar med mera. Tre eller fyra orter skulle sedan väljas ut och erbjudas "Clinics för funktionshindrade" och i samband med detta skulle ledare för den kommande verksamheten utbildas. Ambitionen var att integrera curling för funktionshindrade med den ordinarie verksamheten.

Genomförande och resultat

Projektgruppen bildades, två prova-på-dagar genomfördes i Göteborg och i Södertälje med gott resultat. I Borlänge och Danderyd kom projektet igång med verksamhet för psykiskt funktionshindrade. Enlig deras interna utvärdering har projektet "gått trögt till en början på grund av svårt att nå ut till tänkbara intressenter". En annan slutsats är att "projektorganisationen har inte riktigt nått hela vägen fram, där bland annat projektledaren haft för mycket andra uppdrag".

Kommentar

Projektet beviljades 225 000 kr för att genomföra det angivna projektet i två år.

Delrapporten uppvisar tecken på en verksamhet med en trög startsträcka, lågt intresse i målgruppen och organisationssvårigheter. En av anledningarna verkar ha varit att projektledaren medverkat i annan verksamhet; att arrangera rullstols-VM i Skellefteå. Ingen slutrapport för det andra och avslutade verksamhetsåret har inkommit. Har detta varit ett oprioriterat projekt? Var svårigheterna för stora? Har projektledaren inte haft tid nog att satsa på detta projekt?

Ett uppföljningssystem inom Handslaget skulle sannolikt ha undanröjt de svårigheter som ett sådant här projekt kan hamna i. Handslaget har fungerat utan ett sådant system.

Projekt:

Bollskola FF

Målgrupp:

Funktionshindrade barn och ungdomar

Idrott:

Volleyboll

Projektledare:

Fredrik Tägsjö

Projektbeskrivning

Engelholms Volley är en av Sveriges fem största volleybollföreningar och har en erkänt bra ungdomsverksamhet. Föreningen ville nu satsa på en grupp ungdomar med funktionshinder, skapa en möjlighet för dem till fysisk aktivitet och även erbjuda dem medlemskap i föreningen.

Med inspiration hämtat från tidigare Handslagsprojekt i Ängelholm samt liknande erfarenheter från Halmstad och Helsingborg startade de projektet **Bollskola FF**. Detta projekt inriktade sig mot tre olika målgrupper med var sitt syfte; barn och ungdomar med funktionshinder, föreningens ledare/tränare inom området funktionshinder samt nätverk för anpassad fysisk aktivitet.

Bollskola FF syfte var i första hand att skapa en möjlighet till fysisk aktivitet för målgruppen funktionshindrade flickor och pojkar mellan 9 och 16 år. Det skulle ske i samarbete med habiliteringen, särskolan och övriga lokala skolor. De övervägde också möjligheten att bjuda in andra föreningar för att visa upp flera olika idrotter och kunna slussa vidare folk till ordinarie verksamheter.

Projektet **Bollskola FF** ville bidra till ökad kunskap inom området funktionshinder och fysisk aktivitet. Det tänkte de göra genom att erbjuda föreningens ledare/tränare som skulle medverka i bollskolan särskild utbildning. Dessa nya kunskaper behövdes framförallt för att kunna hantera målgruppens speciella förutsättningar: de skulle få känna trygghet, få ordentligt stöd, vara med på egna villkor m.m. Dessa barn och ungdomar kräver ofta längre startsträcka än andra grupper.

Rekryteringen till bollskolan kom att ske genom ett nära samarbete med lärarna på de aktuella barnens skolor samt barnhabiliteringens kontaktnät. Bollskolan var tänkt att bedrivas två gånger per vecka med 15 ungdomar/gång och fyra ledare.

Bollskolan sågs som ett första steg in i föreningslivet. Därför var förhoppningen med detta projekt ”att bollskolor kommer att vara en naturlig del av vår verksamhet och det ska leda till ett fortskridande samarbete med habilitering och skola”.

Genomförande och Resultat

Engelholms VS beviljades 125 000 kr för att under ett år genomföra detta projekt. Slutrapporten skulle komma in senast den 1 juli 2007. Ingen rapport har inkommit.

Kommentar

Det finns inget underlag för att kunna göra en bedömning.

Projekt:

Utesport – för funktionshindrade barn och ungdomar

Målgrupp:

Barn och ungdomar med funktionshinder

Idrott:

Friskvårdinriktade aktiviteter

Projektledare:

Bo Nyqvist

Projektbeskrivning

Projektet **Utesport för alla året runt** genomfördes tidigare under två år och visade då ett bra resultat, med undantag för delen Integrering av handikappade barn och ungdomar i Granbergets IF:s verksamhet. Detta var källan till det nya projektet, **Utesport – för funktionshindrade barn och ungdomar**. En satsning som föreningen hade planerat i nära samarbete med Dalarnas HIF, rekryteringsgruppen och Habilitering i Dalarna. Idén var att skapa aktiviteter anpassade för barn och ungdomar med och utan funktionshinder. Unga ledare från klubbens pågående utbildning skulle leda grupperna. Även vuxna ledare i klubben skulle få en chans att utbilda sig i handikappfrågor och få en roll i projektet; som mentorer till de unga ledarna.

Målet med detta projekt var att (1) öka möjligheten för funktionshindrade barn och ungdomar att delta i utomhusaktiviteter anordnade av Granbergets IF, (2) skaffa sig utrustning för handikappanpassade aktiviteter och (3) erbjuda ledarutbildning inom området funktionshinder och idrott.

Granbergets IF hade som ambition att bli en modellförening för nytänkande inom idrotten. Dessutom ville projektet öka antalet klubbmedlemmar, studiecirklar, skolor i samverkan m.m.

Genomförande och resultat

Utomhusaktiviteterna var många, idrotterna olika och formerna varierande: skidåkning, skicart,

stavgång, utevandring, golf, fotboll, sportfiske, slalom m.m. som ordnades i form av friluftsdagar, lägerverksamhet (vattenläger, äventyrs-läger), idrottsdag, prova-på, korta delprojekt (familjeprojekt, stavgångsprojekt, golfprojekt), fotbollsskola, etc. Med dessa friskvårdsinriktade aktiviteter ville Granbergets IF ”öka möjligheten för funktionshindrade barn och ungdomar att delta i de utomhusaktiviteter som icke funktionshindrade deltar i året runt”.

Under projekttiden ordnades folkbildning i samverkan med SISU Dalarna och möjlighet att omsätta kunskaperna i praktiken. Det vill säga att prova på rullstol för föreningsledare och skolelever, skidutbildning för funktionshindrade för föreningens skidlärare, skicart-utbildning i Åre samt en medåkarutbildning. Ett flertal studiebesök till olika platser och föreläsningar planerades och genomfördes med funktionshinder som ämne.

Följden av dessa aktiviteter har redovisats som ett ökat antal klubbmedlemmar (35 nya), flera utbildade ledare (för vissa andra ledare betydde det en kompetenshöjning), ny handikappanpassad utrustning i föreningens ägo samt en ökning av utbudet av utomhusaktiviteter, vilket var i linje med projektets kvalitativa mål.

Kommentar

Projektet tilldelades 340 000kr med följande precisering: ”max 50 tusen kronor av projektstödet får användas till hyra av handikappanpassade transporter. Resterande del sprids på övriga ansökta poster” (Beslut om projektstöd, 2004-06-02).

En utvärdering gjord av Habilitering i Dalarna bekräftar betydelsen av insatserna, de har varit mycket omtänkta. ”Även föräldrar har uttryckt till oss att denna verksamhet varit mycket värdefull för deras barn” (Habilitering i Falun, Fritidskonsulentgruppen). Studieförbundet Norra Dalarna kommer med liknande slutsatser: ”Vi ser tydligt att dessa aktiviteter har skapat en trygg plattform för många ungdomar med funktionshinder i vårt område. De har fått ett ökat socialt nätverk, ett ökat självförtroende, de vågar prova nya aktiviteter och nya utmaningar som erbjuds. Steget att vara inkluderad i andra verksamheter tillsammans med andra ungdomar känns inte längre omöjligt, vilket vi som studieorganisation har som mål i vår verksamhet” (Ann Gunnars, Studieförbundet i Leksand).

Projekt:

En plats för alla

Målgrupp:

Barn och ungdomar med funktionshinder

Idrott:

Budo och fysisk aktivering

Projektledare:

Mike Wall

Kaisho⁸ Budoklubb är en flitig arrangör av och deltagare i olika evenemang, bland annat stora och små tävlingar samt träningsläger. Verksamhetsåret 2004 hade klubben 476 medlemmar av 17 olika nationaliteter som tränade någon form av budo. Klubbens grundare Mike Wall är bl.a. ordförande i kommittén **Budo för funktionshindrade**. Deras ambition är att det ska finnas en kampsportklubb i varje svensk kommun som är beredd att ta emot barn och ungdomar med funktionshinder i sin verksamhet. Detta arbete är under ständig utveckling och de är det enda specialförbundet inom RF som satsar på en egen kommitté för detta ändamål.

Projektbeskrivning

Merparten av Kaisho Budoklubbs verksamhet var förlagd till kvällstid, deras förhoppning med projektet var att detta skulle ge möjligheter till att utöka träningstillfällena även till dagtid. De hade nyligen flyttat till nya, handikappanpassade lokaler. Klubben ville skapa träningsmöjligheter för betydligt fler nya invandartjejer och ungdomar med olika funktionshinder. Klubben ville också bland dessa unga sprida kunskaper om etik och moral samt mänskliga värderingar tillsammans med en god fysisk fostran. Kontakter med skolor, fritids och habilitering fanns och fungerade sedan tidigare och projektet ville vidareutveckla detta samarbete.

Kaisho Budoklubb hade ett stort antal instruktörer som med detta projekt skulle kunna öka sina insatstimmar på dagtid, utveckla sin kunskap inom området **Instruera Barn och Ungdomar i olika skeden av livet** och även bli förebilder för

⁸ Kaisho betyder öppet sinne. Budo är samlingsnamnet för de japanska stridskonsterna som samurajerna utövade

deltagarna. Två instruktörer med sina respektive assistenter beräknades vara engagerade i projektet.

De kvantitativa målen för första året var att kunna integrera fem skolor i projektet och tre nya grupper funktionshindrade barn och ungdomar

Projektet började med en kartläggning av skolornas behov (sex skolor plus fem nya ingick i uppsökandet) och planeringsträffar med habiliteringspersonal respektive fritidsansvariga på kommunal nivå. Budoklubben bedriver fysiska aktiviteter i olika form, ordinarie verksamhet och i projektform, som hålls igång samtidigt. Klubben hade schemalagda kurser och utbildningar och planerade att starta en särskild utbildning kombinerad med träningsläger för en grupp muslimska tjejer/kvinnor med utländsk bakgrund.

Genomförande och resultat

Grundplaneringen har följts. Först gjordes en kartläggning av de behov som fanns hos kommunen respektive skolor och andra samarbetspartners och sedan kartlades vilka möjligheter klubben hade att möta dessa behov. Därefter bestämdes starttider för olika aktiviteter som fanns med i projektplanen.

Satsningarna på skoltjejer med invandrabakgrund gav bättre resultat än beräknat. En lika positiv utveckling noterades i de sammanlagt sju skolor (inklusive ett idrottsgymnasium) som deltog i projektet. Klubben ser att antalet kvinnliga medlemmar liksom antalet funktionshindrade i de integrerade grupperna har ökat. Sammanfattningsvis, de tre målområden – tjejer med/utan invandrabakgrund, barn och ungdomar med funktionshinder samt olika skolprojekt – kom igång med bra resultat och antalet deltagare ökade stadigt under projekttiden. Från planerade 50 deltagare till 398 i slutet av projektet. 166 har varit tjejer och 232 killar.

Målgruppen barn och ungdomar med funktionshinder från särskolor och habilitering har också vuxit i antal. I slutet av projektet var de ca 70 deltagare. De blev integrerade i specialgrupper och kunde delta både i dagligt anpassade fysiska aktiviteter i anslutning till sin skoltid och vid speciella tillfällen. Med medel från en annan bidragsgivare kunde klubben även ordna en resa för funktionshindrade barn och ungdomar till London.

Samarbetet med skolans ledning, lärarkåren och klubben kunde förbättras genom regelbundna kontakter samt en öppenhet för förändringar och varandras önskemål. ”Tack vare projektet är lärarkåren bättre informerad om vad vi som förening arbetar med samt vår förening har fått ökad goodwill både på skolan och i kontakten med kommunen” (Delrapport).

Uppmärksamheten kring klubbens metod har ökat avsevärd. Projektet har lagt tid på att informera berörda parter innan projektet startade och under tiden som det har pågått. Detta märker klubben i form av större förtroende från deltagarna och fler förfrågningar från samverkan. Även medialt har uppmärksamheten ökat och projektet haft ett kontinuerligt stöd.

Det är helheten som är det mest framgångsrika, anser projektledaren.

Kommentar

Kaisho Budoklubb tilldelades 430 000 kr för att i två år stödja en projektledarens lönekostnader (Handslagets beslut om projektstöd, 2004-03-04). Klubbens huvudinriktning var att utöka/breda träningscentrals normala verksamhet från kvällstid till dagtid. En medveten satsning från klubben, i samverkan med skolor och habilitering, bidrog delvis till att förverkliga detta mål samtidigt som det gjorde det möjligt att fysiskt kunna aktivera målgruppen barn och ungdomar med olika funktionshinder. Framgångarna har skapat ett tillväxtproblem som föreningen brottas med idag; för många nya medlemmar och för få utbildade ledare.

Träningscentret har skapat en idrottslig miljö med plats för integrerade grupper, invandrantjejer och kvinnor, funktionshindrade samt idrottsaktiva som utbildar sig och får träning för att kunna medverka framgångsrikt i elitävlingar. Funktionshindrade barn och ungdomar grupperas och aktiveras utifrån sin diagnos, kunskapsnivå och andra viktiga faktorer.

Det vore önskvärt att ha tillgång till den utlovade utvärderingen. Idrottsföreningen har med detta projekt fått nya kunskaper som andra föreningar skulle kunna ha nytta av. ”Den största belöningen för mig är när barn med koncentrationssvårigheter efter en del träning klarar av att sitta och lyssna och agera som alla andra” Mike Wall (intervju i tidningen Mixen, 3–9 september 2000).

Pågående projekt

Projekt	Ansvarig	Beviljat medel (TKR)	Slutar
Dövidrottens projekt för framtida utveckling av informations- och försöksverksamhet	Sveriges Dövas Idrottsförbund	600	Februari 2009
Idrottens Hus för funktionshindrade	Stockholms Handikapp Idrottsförbund	600	November 2008
Utvecklingscentrum	Södermanlands Handikapp Idrottsförbund	800	December 2008

Tabell 4 Pågående projekt

Projekt:

Stöd till framtida informations- och försöksverksamhetsprojekt inom dövidrotten.

Målgrupp:

Döva flickor

Idrott:

Fotboll

Projektet **Stöd till framtida informations- och försöksverksamhetsprojekt inom dövidrotten** bestod av två delprojekt: **Informationsprojekt** och **Försöksverksamhetsprojekt**. Det första bestod av två delprojekt: **Informationsmaterial om dövidrott** och **Förstudie för anpassat utbildningsmaterial för utbildning inom dövidrotten**. Det andra projektet bestod av fyra delprojekt: **För unga talanger inom svensk dövidrott**, **Etablering av ett Riksidrottsgymnasium för dövidrott i Örebro år 2005–2008**, **För utbildning och rekrytering av kvinnor ’tjejer’ att bli ledare och administratörer** samt **För skapande av idrottsskolor inom dövidrotten på orter där våra dövskolor finns**.

Sveriges Dövas Idrottsförbund (SDI) fick medel för att under en treårsperiod bedriva delprojektet **Skapande av idrottsskolor inom Dövidrotten**.

Projektbeskrivning

SDI ville utveckla idrottsskolor på de fem orter där dövskolor är placerade. Försöket var tänkt att vara en modell för hur ett sådant samarbete skulle kunna etableras under fritiden för att ge respektive skola och dövidrottsförening en anpassad inriktning. SDI har funnit att dövskolorna har olika arbets- och synsätt beroende på elevsammansättningar och deras individuella möjligheter. Dessa idrottsskolor skulle i samarbete med respektive dövskola vara med i planeringen av elevernas transporter till och från idrotts- och fritidsaktiviteterna.

En projektplan med årliga aktiviteter skapades av styrgruppen. Två personer fick i uppdrag att under 2007 besöka alla sex dövskolor för att informera och skapa intresse för projektet. Två idrottsombud (elever från 8:e klass) inom varje dövskola utsågs av respektive elevråd. Olika prova-på-aktiviteter planerades. För 2008 ska det bli planeringsträffar med idrottsombud och flera prova-på-aktiviteter. För 2009 blir det centrala deltagandet i de svenska dövidrotts spelen i Örebro och slutligen en analys och utvärdering av de genomförda insatserna.

Genomförande och Resultat

Delrapporten för första verksamhetsåret skulle ha kommit in till RF senast i februari 2007.

Kommentar

Det finns inget underlag för att kunna göra en bedömning.

Projekt:

Idrottens Hus för funktionshindrade

Målgrupp:

Funktionshindrade

Projektledare:

Peter Melander

Projektbeskrivning

Stockholms Stad gav Stockholms Handikappidrottsförbund (StHIF) ansvar att driva **Idrottens Hus för funktionshindrade** fr.o.m. sommaren 2006. Detta betydde att **Idrottens Hus** blev ett komplement till alla andra hallar i Stockholms län, men också att det skapades nya möjligheter

att integrera barn och ungdomar med funktionshinder som idag står utanför idrotten. En av uppgifterna blev att utarbeta ett antal modeller för rekrytering och marknadsföring av "Beckis" idrottscenter.

StHIF såg med stadens beslut ett nytt läge och ville därmed starta upp en permanent verksamhet med rekrytering som främsta syfte. Tanken var att det skulle finnas aktiviteter för rörelsehindrade barn och ungdomar i integrerade kurser (idrottsskolor, simskolor, öppet hus med prova-på m.m.), samt för utvecklingsstörda barn och ungdomar (sommarsläger, utbildning till närstående personer, prova modeller som den s.k. idrottskortisen).

StHIF ville med detta projekt utveckla och pröva nya former att marknadsföra idrott för funktionshindrade samt nya arbetsformer för rekrytering. Men StHIF ville göra detta i samarbete med andra organisationer och särskolor.

Målgruppen var rörelsehindrade barn och ungdomar i Stockholms län samt särskoleelever i framförallt Västerort och Järvaområdet.

Ett paketprogram med utbildning, en akut för idrottslärare, idrottsläger, öppen verksamhet, idrottsskolor, prova-på-dagar m.m. fanns detaljplanerat och startklart.

Genomförande och resultat

Första verksamhetsåret arbetade projektledningen med att knyta kontakter med andra lokala organisationer med samma målgrupp. Projektet ville utarbeta gemensamma planer för att (a) aktivera rörelsehindrade barn och ungdomar på och utanför idrotten, (b) sprida information om **'Beckis' idrottscenter för funktionshindrade**, samt (c) rekrytera till handikappidrotten. Projektet använde sig av varje tillfälle, studiebesök, besök till idrottscenter, andras läger m.m. för att uppnå dessa mål.

Två välbesökta prova-på-dagar med rullstolsbasket, boccia, el-hockey, simning m.m. ordnades för de rörelsehindrade. En rullstolsbasketskola tillsammans med två medlemföreningar planerades och genomfördes under samma redovisade period. Dessutom ett tvådagarsläger med 23 rörelsehindrade ungdomar. Den öppna verksamheten med regelmässiga träningar av enklare typ har visat sig vara en flexibel form som både lockar unga som inte har en etablerat kontakt med idrott samtidigt som den bereder plats för instruktörer från förbundet och andra föreningar.

Sedan starten har antalet besökare stadigt ökat.

Personal från skola, habilitering och vård har fått var sin utbildningsdag kombinerad med information om verksamheten och de har själva fått prova olika anpassade idrotter. En simskola genomfördes två gånger med stimulerande resultat; 12 deltagare fullföljde hela simskolan.

Kommentar

Projektet har tilldelats 600 000 kr för att genomföra sin projektplan under två år.

Idrottens hus för funktionshindrade har utarbetat sitt första års verksamhet i tre riktningar; Öppet Hus, Prova-på och Idrottsskolor. I planeringen har informationsträffar med de organisationer och medlemföreningar som verksamheten riktar sig mot ingått. Grupperna rörelsehindrade och utvecklingsstörda barn och ungdomar har fått anpassade idrottsaktiviteter och lättare träningar med stöd av utbildade föreningstränare. Parallellt med den organiserade idrotten har det funnits plats för en drop-in-verksamhet för funktionshindrade utan tvång på prestation och regelbunden närvaro.

Delrapporten talar om positiva resultat och utvecklingsmöjligheter beträffande samverkan, föreningsengagemang och antalet deltagande barn och ungdomar. Projektledningen har några uppgifter att lösa inför det nya verksamhetsåret; det finns ont om sportstolar för el-hockey, behov av att utbilda fler instruktörer inklusive instruktörer och funktionärer i gruppen lindrigt utvecklingsstörda, idrottscentret behöver bli godkänt att bedriva fritidsverksamhet enligt LSS samt att projektet vill starta upp flera nya idrotter som bågskytte och bordtennis.

Projekt:
Utvecklingscentrum

Målgrupp:
Funktionshindrade barn och ungdomar

Projektledare:
Helene Canborn

Utvecklingscentrum har funnits som en del av Södermanlands Handikappidrottsförbund sedan 2003. Det primära syftet med Utvecklingscentrum har varit att söka nya åtgärder och att finna

nya vägval för utveckling av breddidrotten för funktionshindrade. Under åren 2003–2005 har ca 130 läger genomförts för över 1 400 personer. Det har sammantaget genererat över 3 000 lägerdagar. Samarbetet över större geografiska upptagningsområden i kombination med informationsarbete har utgjort en grund för nya typer av aktiviteter.

En vidareutveckling av denna centrumbildning är planerad. Det finns nya samarbetspartner, nya verksamhetsområden och planer på att inrätta tre till fyra nya centrumbildningar inom breddidrott senast 2009.

Projektbeskrivning

Vidareutvecklingen kommer att ske utifrån fyra nya delprojekt medan Utvecklingscentrum behåller sin huvudroll och nuvarande struktur. De fyra delprojekten är Rekrytering, Utveckling, FoU samt Regional talangjakt.

Huvudprojektet ansvarar för styrning, ledning, rapportering, handledning samt annat understöd för delprojekten. Huvudman är Södermanlands HIF och Eskilstuna kommun.

Syftet med **Rekryteringsprojekt** är att genom en nära samverkan med Rekryteringsgruppen (RG) skapa vidareutvecklingsmöjligheter för ryggmärgsskadade som efter RG:s nybörjar- och fortsättningsläger kan finna vägen till ett aktivt liv inom idrotten. Syftet är också att via utbildning, riktad mot handikapprelaterade yrkesgrupper, återskapa handikappidrottens arbetsformer och möjligheter som re/habiliteringsverktyg inom vård, fritid och skolor för funktionshindrade.

Syftet med **Utvecklingsprojektet** är att regelbundet skapa gruppmöten av likasinnade aktiva, skapa klubbkänsla och utveckla verksamheten. Delprojektet genomförs i samarbete med Svenska Handikappidrottsförbundet, SHIF.

Syftet med delprojektet **Forskning och Utveckling** är att via kartläggning och forskning undersöka underliggande orsaker och effekter av ett aktivt liv. För denna del ansvarar Mälardalens Högskola, MDH.

Slutligen, delprojektet **Regional talangjakt** har som syfte att skapa modeller för former och verksamheter för samverkan mellan tre distrikt i Mälardalen. Delprojektet genomförs i samarbete med HIF i Södermanland, Västmanland och Örebro län.

Genomförande och resultat

Styrelsen för Södermanlands HIF har fungerat som ansvariga för projektets organisation och styrning. Verksamheter för 2007 fokuserades på Södermanland och angränsande distrikt men också på 15 olika orter från Skåne till Norrbotten.

Under 2007 har 50 idrottare från sitski, rullstolstennis, friidrott, rullstolsbasket och simning samlats i fem Utvecklingsteam. Sju aktiva har dessutom erhållit individuellt stöd. Stödet kan omfatta bland annat kontraktsbunden coaching, resestöd samt arbete för att idrottaren ska finna grupptillhörighet och rätt idrottsmaterial.

Det finns flera pågående studier och delprojekt som söker efter bättre förutsättningar för rekrytering av ungdomar och vuxna ur olika diagnosgrupper och deras väg till idrott och aktivt liv. För FoU ansvarar Mälardalens Högskola.

Under 2007 har 50 idrottsläger genomförts i samverkan med SDF och föreningar. Sammantaget har ca 300 idrottare deltagit i idrottsläger (samt i vissa fall tävlingar) spridda på 17 olika orter. Summerat har 1190 aktivitetsdagar genomförts.

Kommentar

Intressant utveckling av en strategi för hantering av handikappidrotten. Inom ramen för projektet testas nya vägar för att lösa kända frågor inom breddidrott och funktionshinder: rekrytering via ett större geografiskt upptagningsområde, anställning/arvodering av instruktörer/ledare med erfarenhet av idrott och eget funktionshinder, skapande av homogena träningsgrupper mm. Viktig är också att dessa delar (och några andra, som FoU aktiviteter och nätverket) tillhör ett sammanfogade strategi. Verksamheten i Eskilstuna utsågs 2007 som det första Utvecklingscentrum för breddidrott inom Svenska Handikappidrottsförbundet

3. Utvärderande resultat

Behöver idrotten speciella insatser?

Det här är den andra utvärderingsrapporten av Handslagets speciella insatser. Den första rapporten handlade om projekt för barn och ungdomar med utländsk bakgrund som målgrupp. Den här gången är målgruppen barn och ungdomar med olika funktionshinder. Finns det något gemensamt mellan dessa målgrupper som motiverar Handslagets speciella insatser? Vad är det som är så speciell med dessa målgrupper?

Det finns säkert ett flertal sätt att svara på frågorna. Gemensamt för dessa målgrupper är deras livssituation och de krav som de ställer på idrottens tillgänglighet. Det är bristerna i miljön som bidrar till deras utanförskap. Gemensamt är även de krav som dessa målgrupper ställer på en idrottsledare. Utöver sin förmåga att kunna engagera och motivera deltagarna behöver en projektledare utrusta sig med särskilda kunskaper för att kunna hantera kulturella skillnader (personer med utländsk bakgrund) och varierande funktionsnedsättningar.

Det finns olika, i vissa fall framgångsrika, insatser för just barn och ungdomar med utländsk bakgrund respektive olika funktionshinder som har fått ekonomiskt stöd från Handslagets speciella insatser. I några enstaka fall finns det dessutom projekt med deltagare från bägge grupperna, funktionshindrade barn och ungdomar med utländsk bakgrund. Gemensamt för dessa projekt är att de brukar ha en längre startsträcka, trögare och svårare än andra projekt. En ökad kunskap om de faktorer som ligger bakom dessa företeelser är därför nödvändig.

Handikapp – en social eller medicinsk fråga?

Handikappolitiken i Sverige liksom svenska Handikappidrottsförbundet har ett gemensamt synsätt beträffande definitionen av begreppet handikapp. I bägge fallen tillämpar de FN:s standardregler från 1993 och Världshälsoorganisationens klassifikation från 1981. Enligt detta synsätt kan en person ha en funktionsnedsättning (orsakad av en skada eller sjukdom), men denna nedsättning är i sig inte ett handikapp. Ett handikapp uppkommer först när en person med funktionsnedsättning ställs i relation till en bristande miljö. Problemet blir därmed ett socialt problem snarare än ett

medicinskt sådant. Begreppet handikapp ”avspeglar dels individens förmåga att acceptera sin funktionsnedsättning och omprioritera intressen och livsmål, dels omgivningens och samhällets attityd mot personer med funktionshinder”.⁹

Denna miljöbetingade definition av handikapp sätter fokus på omgivningen istället för individens anpassning till sin omgivning. I ett idrottsligt sammanhang och som konsekvens av den rådande definitionen bör man prioritera de insatser som direkt eller indirekt bidrar till en förstärkning av den nuvarande idrottsmiljön (tillgänglighet). Men också de insatser som skapar de särskilda förutsättningarna så att fler personer med funktionsnedsättning, som idag står utanför idrottsföreningar, blir aktiva medlemmar (öppenhet) och får en trygg social gemenskap (samhörighet). Vad säger projektansökningar om detta? Vad stödjer Riksidrottsförbundet med sina redan fattade beslut?

Vad säger projektansökningarna om detta?

Det finns två grupper av projekt, sett utifrån deras huvudmål

- En grupp av projekt som söker stöd för att i organiserad form ordna
  - idrott eller fysiska aktiviteter för funktionshindrade barn och ungdomar. Syftet är att rekrytera nya medlemmar och att kunna driva handikappidrott inom idrottsföreningens normala verksamhet (Kågedalens Ryttdäsningsförening Granbergets IF, HMF Falken m.m.)
  - kompetensutveckling och folkbildning för personer som arbetar med eller finns i målgruppens närhet. Handikappläran finns med i 11 av de 16 projektbeskrivningarna. Uppgiften att sprida kunskap och erfarenhet om de funktionshindrade bland samverkan och anhöriga är högprioriterad.
- En annan grupp av projekt vars mål är att
  - skapa verksamhetsutveckling i ett stort upptagningsområde (Idrottens Hus för funktionshindrade, Utvecklingscentrum) eller

- stödja utveckling av nya metoder och teknik (Film om fotbollsteknik på teckenspråk, Idrottsskolor för döva flickor, Rullstolsbasket)
- Vad Riksidrottsförbundet stödjer med sina redan fattade beslut kan grupperas på följande sätt: No

⁹ Svenska Handikappidrottsförbundets medicinska kommitté – Handikapplära, 2001.

projekt (56 %) fick stöd för att genomföra hela projektet; fyra projekt (25 %) fick stöd för att genomföra en specifik del eller specifika delar av projektet och tre projekt (19 %) fick stöd för en projektledares lönekostnad.

Handslagets speciella insatser uppgick till 16 projekt för funktionshindrade och stöd till förbund som ville pröva nya verksamhetsformer för att nå barn och ungdomar med särskilda behov. Projektdeltagare var barn och ungdomar med psykiska funktionshinder (9 projekt) varav utvecklingsstörning (1), neuropsykiatriska funktionshinder (1), begåvningshandikapp (2) och blandade funktionshinder (4); döva och hörselskadade (4 projekt); rörelsehindrade (1 projekt) samt för alla med funktionshinder (2 projekt).

Vilken betydelse har projekten haft för idrottsföreningar och förbund?

Vilka verksamhetsformer och metoder föreningar och förbund ville pröva och vilket resultat varje projekt har redovisat framgår i rapportens andra del. Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns projekt som har satsat på den inkluderade idrotten (att få träna och utöva en idrott på sin egen utvecklingsnivå, utifrån kön, ålder, diagnos m.m.) i form av ”prova-på”, organiserat seriespel och fotbollsskolor. Det finns projekt som har satsat på lek och rörelser för de yngre och projekt som har betonat hälsofrämjande aktiviteter i form av motion, ridning, vistelse i naturen m.m.

Alla dessa insatser anses vara viktiga för en idrottsförening av flera skäl, främst som en ökad tillgänglighet till idrott för funktionshindrade; som en del av nyrekrytering; som inkörssport till föreningsliv, men också för att idrotten kan vara en stor glädjekälla för funktionshindrade. Insatserna har förväntats skapa – fortfarande ur en förenings perspektiv – en hälsofrämjande effekt på målgruppen samt att erbjuda ett positivt sammanhang till funktionshindrade.

Inkluderad idrott inom en förenings normala verksamhet stöter på praktiska hinder, rapporterar projektledarna. Några av dessa hinder har sitt ursprung i en förening: brist på utbildade ledare (det är inte lätt att veta om/hur man skall förhålla sig till olika situationer), brist på medel för att skaffa sig anpassad utrustning, svårigheter att rekrytera nya ledare, domare, tränare, anpassning av anläggningar m.m. Några andra hinder har sitt

ursprung i resten av samhället och i målgruppens egenskaper (lågt deltagarunderlag, långa avstånd till träningslokaler m.m.).

Inom handikappidrotten har olika försök gjorts för att bemöta ett påtagligt rekryteringsproblem av idrottsintresserade barn och ungdomar med funktionshinder. Bland annat genom ett regionalt tänkande, större geografiska upptagningsområden, bildandet av blandade grupper, organiserandet av lokala och nationella evenemangen m.m. Exempel på dessa försök är inomhus-SM i Uddevalla, rullstolsbaskettturneringen Swish Open i Göteborg samt idrottsskolor för döva flickor i Örebro. Syftet har varit att organisera seriespel med kvalificeringsmatcher blandat med sociala aktiviteter för deltagare, utbildning, rekrytering till elitserie m.m. Ambitionen har varit att skapa förebilder i strävan att öka motivationen, skapa nya kontakter och att stärka självkänslan hos målgruppen. Rapporterna beskriver dessa evenemang med positiva ord som ”höjdpunkt” ”milstolpe” o.s.v. Rapporterna däremot, beskriver inte hur föreningen har tänkt sig kanalisera dessa resultat eller hur de förbereder sig för att ta emot medlemmar med funktionshinder inom den normala verksamheten.

Vilken betydelse har projekten haft för målgruppen?

Målgruppen funktionshindrade beskrivs på olika sätt, oftast med negativa meningar, som ”en svag och utsatt grupp”, ”en grupp som behöver gott om stöd”, ”en grupp som behöver ett mera aktivt liv”, ”som behöver ta till sig ett hälsorelaterat beteende” m.m. Generaliserande bilder där fokus ställs på individen eller på begränsningar i den enskildes funktionsförmåga. Det finns anledning att mana till försiktighet; är dessa beskrivningar orsakade av olika hinder i omgivningen eller tvärtom? Hur tar kommunikationen sig uttryck mellan en projektledare och deltagare med en funktionsnedsättning?

Det finns projekt som har en annan utgångspunkt: Kaisho Budoklubb prövade en lösning som bestod av tre delar; bra planeringsverksamhet, täta kontakter med samverkan och en idrottsanpassad klubbmiljö. Resultatet blev en konstant tillströmning av barn och ungdomar under projekttiden – projektpengarna räckte inte till! Sveriges Dövas Idrottsförbund satsade på anpassade fotbollsskolor med syfte att bilda ett damlandslag och flicksektioner i fotboll. Projektet har bidragit till att nya fotbollsföreningar för

döva flickor har bildats, nya fotbollsskolor planeras och att en instruktionsfilm på teckenspråk har framställts. Framgångsfaktorn i dessa fall har varit att inte utgå ifrån en relation mellan en stark grupp (idrottsförening) och en svag grupp (funktionshindrade) utan att skapa en behovsbaserad relation.

Det är brister som skapar problem, inte personer med funktionshinder. Brister eller hinder skapas av det omgivande samhället, vilket tar sig olika former. Vi tar upp några av dem här.

Samarbete, mellan å ena sidan idrott och å andra sidan vården samt kommunala förvaltningar, kring ett idrottsligt projekt stöter ibland på svåra hinder som till exempel

- kulturkrockar mellan idrottens värderingar och öppenhet och till exempel kommunal habilitering och dess sekretessbelagda rutiner.
- olika uppfattningar om delaktighet, skillnader mellan att vara och att aktivt medverka.
- social vinning versus ekonomisk budget; idrott och fysisk aktivitet är nyttigt för målgruppen, men för dyr för kommunen?

En förklaring kan vara samverkan mellan två olika värdesystem och kulturorganisationer. Idrottsföreningar utmärks av samarbete på känslomässig grund (frivillighet, öppenhet m.m.), informella relationer och gemenskap. Habiliteringssamarbete baseras på ömsesidiga intressen och utövandet av en maktrelation. Här råder byråkrati och kommunala åtagande i form av bland annat bestämmelser (som sekretessbelagda rutiner). Rapporterna redovisar både samsvarigheter och en lyckad samverkan mellan två världar med gemensamma målgrupper. ”Sekretesslagen gör det svårt att hitta målgruppen och ett samarbete med Habiliteringar underlättar för det här projektet” (Rullstolsbasket för alla - projektledaren).

Några exempel på ett lyckat samarbete mellan dessa två världar är projektet **Livssteget** som genomförde fysiska aktiviteter med en grupp ungdomar med psykiska funktionshinder. Västerbottens läns landsting ansvarade för den medicinska delen och SISU Idrottsutbildarna stod för studiecirkelarna. Projektet **Passagen** där häst och ridning var en del av behandlingen för barn och ungdomar med begåvningshandikapp valde följande metod: Barn och Ungdomspsykiatriska kliniken i Skellefteå valde efter egna kriterier

projektdeltagarna, därefter ansvarade Kågedalens Rytarförening för instruktörerna, prova-på och andra schemalagda aktiviteter samt utbildning. Idrottslig och terapeutisk logik möttes och samverkade inom ett och samma projekt.

Projektet **Självklart** i Blekinge vars målgrupp var ungdomar med neuropsykiatriska funktionshinder engagerade å ena sidan personalen från kommun, hälsovård och skolor samt å andra sidan Svenska Gymnastikförbundet, SISU Blekinge och Arena Rosenholm i det gemensamma syftet att utveckla en metodik, skapa en mötesplats för erfarenhetsutbyte, erbjuda utbildning för dem som stod nära barnen och ungdomarna med behov av kompensatorisk träning, med koncentrationssvårigheter m.m.

Idrottens Hus för funktionshindrade i Stockholm och Utvecklingscentrum i Västmanland har följt samma mönster; nämligen att de har lyckats starta ett projekt i samarbete med andra aktörer med olika värdesystem. I de flesta fall har framgångsfaktorn varit dels ett gemensamt intresse att utöka aktiveringen av målgruppen funktionshindrade dels ett skriftligt avtal med klara ansvarsuppdelningar mellan idrotten och kommunala organisationer respektive landsting. Samarbetet mellan sociala aktörer med olika värdesystem är möjligt under vissa grundläggande förutsättningar. Ett gemensamt intresse; att stödja målgruppen funktionshinder (den sociala vinningen) räcker inte som garanti för en kontinuerligt återkommande verksamhet.

Viktig information som inte alltid finns med i rapporterna är deltagarnas egna ord om sina personliga upplevelser; deras uppfattningar av välbefinnande i fysiskt, psykiskt och social mening. En annan viktig information som saknas i rapporterna är i vilken utsträckning projektdeltagare hoppar av samt dess troliga orsaker. Med dessa brister i bakgrunden var det svårt för mig att ta reda på hur omfattande idrottsintresset bland målgruppen barn och ungdomar med olika funktionshinder har varit. Slutsatsen får inte tolkas som en brist utan som en av de svårigheter som en projektledare brottas med. Att utvärdera ett projekt med hjälp av enkäter och frågeformulär kan ge ett bra resultat bland de döva, men det blir inte möjligt att tillämpa samma teknik för deltagare med psykiskt funktionshinder.

Sammanfattningsvis, hanteringen av projektet för målgrupperna funktionshinder liksom projekten för barn och ungdomar med utländsk bakgrund kräver särskilda förutsättningar av

idrottsföreningar, idrottsledare, samverkan och även deltagare. Ökad kunskap behövs för att t.ex. förklara orsaken till att dessa projekt brukar ha en längre startsträcka, vara trögare och ha svårare än andra projekt.

De 16 projekt som har fått Handslagets speciella insatser utmärks av sina försök att utveckla respektive förenings och förbunds idrottsmiljö, dess tillgänglighet, öppenhet och samhörighet. Sedd utifrån deras målsättningar kan de 16 projekten uppdelas i två stora grupper. Gemensamt är deras strävan efter en mer integrerad idrottsförening samt efter en ökad rekrytering och spridning av kunskap om målgruppens livssituation. Projektdeltagarna tillhör huvudsakligen målgruppen barn och ungdomar med psykiska funktionshinder samt döva och hörselskadade. En blandning av olika verksamhetsformer och metoder skapar en spännande helhet med i princip positiva utfall, men också hinder. Tendensen är att projekten organiserat fysiska aktiviteter för funktionshindrade på deras villkor, men det behövs flera insatser för att nå en tillfredsställande nivå.

Vägen till funktionshindrade barn och ungdomar är inte fri från hinder, målgruppen finns i särskolor, i vanliga skolors blandade grupper, i gruppboende m.m. De bor således inte alltid hos sina föräldrar. Myndigheter, förvaltningar, vård och idrott erbjuder dem stöd och praktisk hjälp. Samverkan kan ibland vara källan till kulturkrockar mellan olika sociala aktörer som agerar utifrån olika perspektiv och värdesystem. Ett gemensamt intresse för att stödja målgruppen funktionshinder (den sociala vinningen) räcker inte till som garanti för ett lyckat samarbete. Det krävs mer av alla inblandade parter, i vissa fall ett skriftligt avtal med klara ansvarsuppdelningar, i andra fall ett större upptagningsområde och blandade grupper. Dessutom skulle ett klart definierat samarbete underlätta rekryteringen till anpassade fysiska och idrottsliga aktiviteter samt skapa goda förutsättningar att verka för anpassade idrottsanläggningar, utveckla nya idrotter och arbeta för mer anpassad utrustning för funktionshindrade.

Raul Reyes
Januari 2008

RIKSIDROTTSFÖRBUNDET

Idrottens Hus, 114 73 Stockholm • Tel: 08-699 60 00 • Fax: 08-699 62 00
E-post: riksidrottsforbundet@rf.se • Hemsida: www.rf.se

